

6. Збільшення матеріальної бази забезпечення контролюючих органів окресливши, тим самим їх незалежність як від бюджету, так і від платника.

7. Врегулювання відносин між суб'єктами підприємницької діяльності з правоохоронними органами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мунтян В.І. Економічна безпека України. –К.: ВЦПК, 1999. –464 с.

2. Дубровіна О.О. Забезпечення економічної безпеки – функція держави // *Енергетика: економіка, технології, екологія*. –2001. –№ 4. –С.6-9.

3. Черевко О.В. Детинізація економіки (аналіз, оцінка та механізм зниження рівня тіньової економіки). –К.: ВД "Корпорація", 2004. –94 с.

4. Конституція України. –К.: Юрінком, 1996. –79 с.

5. Указ Президента України "Про державну підтримку малого підприємства" від 12.05.1998 р., № 456/98 // *Офіційний вісник України*. –1998. –№ 19. –Ст.676.

6. Указ Президента України "Про спрощену систему

оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємства" від 3.07.1998 р., № 727/98 // *Офіційний вісник України*. –1998. –№ 27. –Ст.975.

7. Указ Президента України "Про усунення обмежень, що стримують розвиток підприємницької діяльності" від 3.02.1998 р., №79/98 // *Офіційний вісник України*. –1998. –№ 5. –Ст.173.

8. Закон України "Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності" від 11.09.2003 р., № 1160-IV // *Офіційний вісник України*. –2003. –№ 41. –Ст.2157.

10. Закон України "Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами" від 21.12.2000 р., № 2181-III // *Офіційний вісник України*. –2001. –№ 7. –Ст.259.

9. Указ Президента України "Про деякі заходи з дерегулювання підприємницької діяльності" від 23.07.1998 р., № 817/98 // *Офіційний вісник України*. –1998. –№ 30. –Ст.1119.

Надійшла до редакції 9.06.2004

НАЗАРЕНКО В.В. ВЛИЯНИЕ СОСТОЯНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ НА РАЗВИТИЕ ЭКОНОМИЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛА УКРАИНЫ

Указаны этапы становления управления украинской экономикой; подчеркнуты определенные проблемы взаимодействия субъектов предпринимательской деятельности и органов, осуществляющих общее государственное управление экономикой Украины и контроль предпринимательской деятельности, и пути их преодоления.

NAZARENKO V.V. INFLUENCE OF THE CONDITION OF ECONOMIC SAFETY ON DEVELOPMENT OF ECONOMIC POTENTIAL OF UKRAINE

Stages of becoming of management by the Ukrainian economy are specified; the certain problems of interaction of subjects of enterprise activity and the bodies which are carrying out the general government by economy of Ukraine and the control of enterprise activity, and a way of their overcoming are underlined.

УДК 658.14./17

К.В. ОРЕХОВА, О.С. ТКАЧЕНКО

Харківський державний економічний університет

МЕТОДИКА ІНТЕГРАЛЬНОЇ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Запропонована методика інтегральної оцінки, яка дозволяє комплексно оцінити фінансовий потенціал підприємства та надати йому кількісний вимір.

Сьогодні актуальною є проблема методичного забезпечення аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства [1]. Про це свідчить велика кількість методичних рекомендацій щодо його виконання, які розроблені міністерствами та відомствами України [2-9]. Проте, слід зауважити, що вони мають ряд недоліків:

- орієнтовані на старі стандарти П(с)БО, що значно ускладнює процес виконання аналізу [2-4, 7];

- неструктуровані [3-5, 7];

- не забезпечують комплексного підходу до виконання

аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства [5-9];

- не дозволяють визначити рівень його фінансового стану [3-9].

Отже, виходячи з вищевикладеного, ми вважаємо за необхідне запропонувати принципово нову методику аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства, яка усуває недоліки вже існуючих. Її сутність полягає у розрахунку інтегрального показника, який дає змогу комплексно оцінити фінансовий стан підприємства та надати йому

кількісний вимір. Запропонована методика складається з декількох етапів.

Перший етап. Розрахунок показників, що характеризують фінансовий стан підприємства

Слід зауважити, що часткові параметри, які входять до складу інтегрального показника фінансового стану підприємства повинні відповідати наступним вимогам [10]:

- обчислюватися на базі його фінансової звітності;
- мати однакові одиниці виміру;

- не повинні дублювати один одного;
- комплексно характеризувати фінансово-господарську діяльність підприємства.

Отже, виходячи з вищевикладеного та на основі системи фінансових показників, що наведені в роботі [11], рекомендуємо розрахувати 23 показники, які характеризують майновий потенціал підприємства, його ліквідність, фінансову стійкість, ділову активність та рентабельність (табл.).

Таблиця - Показники, що характеризують фінансовий стан підприємства

№	Показник	Формула розрахунку	Економічний зміст	Нормативне значення або напрямок позитивних змін
1. Показники майнового потенціалу				
1.1	Коефіцієнт зносу основних фондів	Ф.№1, р.032 Ф.№1, р.031	Рівень фізичного та морального зносу основних фондів	Зменшення, нормативне значення 0,5
1.2	Коефіцієнт оновлення основних фондів	Ф.№1, збільшення за р.031 Ф.№1, р.031	Рівень фізичного та морального оновлення основних фондів	Збільшення за умов виключення інфляційного фактору, нормативне значення 0,1
1.3	Коефіцієнт мобільності активів	Ф.№1 (р.260 + р.270) Ф.№1, р.080	Скільки обігових фондів припадає на одиницю необігових; потенційна можливість перетворення активів у ліквідні кошти	Збільшення, рекомендований рівень 0,5
2. Показники ліквідності				
2.1	Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)	Ф.№1 (р.260 + р.270) Ф.№1 (р.620 + р.630)	Характеризує достатність обігових фондів підприємства для погашення його поточних зобов'язань	Збільшення, нормативне значення 2
2.2	Коефіцієнт швидкої ліквідності	Ф.№1 (р.260 + р.270 - - у р.100 + р.140) Ф.№1 (р.620 + р.630)	Скільки одиниць найбільш ліквідних активів підприємства припадає на одиницю його термінових зобов'язань	Збільшення, нормативне значення 1
2.3	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Ф.№1 (р.230 + р.240) Ф.№1 (р.620 + р.630)	Характеризує здатність підприємства негайно ліквідувати його короткострокову заборгованість	Збільшення, нормативне значення 0,2-0,35
2.4	Показник співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості	Ф.№1 (р.160 + + у р.170 + р.210) Ф.№1 (р.530 + р.610)	Здатність підприємства розраховуватися зі своїми кредиторами за рахунок дебіторів	Нормативне значення 1
3. Показники фінансової стійкості				
3.1	Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами	Ф.№1 (р.380 - р.080) Ф.№1 (р.260 + 270)	Показує забезпеченість підприємства власними оборотними коштами	Збільшення, нормативне значення 0,1
3.2	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	Ф.№1 (р.380 - р.080) Ф.№1 р.380	Показує частину власного капіталу підприємства, що спрямована на фінансування його поточної діяльності	Збільшення, нормативне значення 0,2
3.3	Коефіцієнт автономії	Ф.№1, р.380 Ф.№1, р.640	Характеризує ступінь незалежності підприємства від зовнішніх кредиторів та інвесторів	Збільшення, нормативне значення 0,5
3.4	Показник фінансового левериджу	Ф.№1, р.480 Ф.№1, р.380	Характеризує залежність підприємства від довгострокових зобов'язань	Зменшення, нормативне значення 0,25
3.5	Коефіцієнт фінансової стійкості	Ф.№1 (р.380 + р.430 + + р.480 + р.630) Ф.№1, р.640	Частка стабільних джерел фінансування підприємства у їх загальній величині	Збільшення, нормативне значення 0,85-0,90
4. Показники ділової активності				
4.1	Коефіцієнт оборотності активів (обороту)	Ф.№2, р.035 Ф.№1, р.280 (середньорічна величина)	Скільки чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) припадає на одиницю коштів, що інвестовані в активи	Збільшення, більше 0

4.2	Фондовіддача	Ф.№2, р.035 Ф.№1, р.030 (середньорічна величина)	Скільки чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) припадає на одиницю основних фондів	Збільшення, більше 0
4.3	Коефіцієнт оборотності обігових фондів (оборотів)	Ф.№2, р.035 Ф.№1 (р.260 + р.270) (середньорічна величина)	Скільки чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) припадає на одиницю обігових фондів	Збільшення, більше 0
4.4	Коефіцієнт оборотності запасів	Ф.№2, р.040 Ф.№1 \sum Р. 100 + 140 (середньорічна величина)	Характеризує швидкість реалізації товарно-матеріальних цінностей підприємства	Збільшення, більше 0
4.5	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості (оборотів)	Ф.№2, р.035 Ф.№1, \sum р.160 + р.170 + р.210 (середньорічна величина)	У скільки разів величина чистого доходу підприємства від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) перевищує його середню дебіторську заборгованість	Збільшення, більше 0
4.6	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	Ф.№2, р.035 Ф.№1, \sum р.530 + р.610 (середньорічна величина)	У скільки разів величина чистого доходу підприємства від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) перевищує середню кредиторську заборгованість	Збільшення, більше 0
4.7	Коефіцієнт оборотності власного капіталу (оборотів)	Ф.№2, р.035 Ф.№1 р.380 (середньорічна величина)	Скільки чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) припадає на одиницю власного капіталу	Збільшення, більше 0
5. Показники рентабельності				
5.1	Рентабельність активів	Ф.№2, р.220 Ф.№1, р.280	Скільки чистого прибутку припадає на одиницю капіталів, що інвестовані в активи	Збільшення, більше 0
5.2	Рентабельність власного капіталу (РВК)	Ф.№2, р.220 Ф.№1, р.380	Скільки чистого прибутку припадає на одиницю власного капіталу	Збільшення, більше 0
5.3	Рентабельність діяльності	Ф.№2, р.220 Ф.№1, р.035	Скільки чистого прибутку припадає на одиницю чистого доходу підприємства від реалізації продукції	Збільшення, більше 0
5.4	Рентабельність продукції	Ф.№2, р.220 Ф.№2, р.040	Скільки чистого прибутку припадає на одиницю витрат підприємства	Збільшення, більше 0

Зауважимо, що розрахунок наведених вище показників фінансового стану підприємства слід виконувати за даними його фінансової звітності (бажано квартальної) в динаміці (рекомендований період складає 5 років).

2. Побудова кореляційно-регресійної моделі фінансового стану підприємства

Перший крок. Введення розрахованих показників фінансового стану підприємства в файл системи Statistica [12, с.577].

Другий крок. Визначення вхідних та вихідних параметрів моделі.

На нашу думку, узагальнюючим показником фінансово-господарської діяльності підприємства є рівень рентабельності його власного капіталу (РВК). Тому його рекомендовано обрати в якості результативної ознаки (вихідної змінної) в моделі регресії.

Генеральна сукупність факторних ознак (вхідних змінних) представлена 22 показниками фінансового стану підприємства - табл. (за виключенням РВК), що розраховані за даними його фінансової звітності (квартальної) в динаміці за останні 5 років.

Третій крок. Визначення факторів, що оказали найбільший вплив на результуючий показник, та побудова рів-

няння регресії.

Четвертий крок. Перевірка моделі на адекватність за значеннями коефіцієнтів кореляції та детермінації, а також критеріями Дарбіна-Уотсона, Фішера та Стьюдента.

Отже, за результатами виконаного регресійного аналізу фінансовий менеджер отримує спрощену модель фінансового стану підприємства, яка комплексно характеризує його фінансово-господарську діяльність та вимагає значно меншого масиву екзогенної та ендогенної інформації.

3. Розрахунок фактичного інтегрального показника фінансового стану підприємства

Слід зауважити, що сьогодні існує декілька методів розрахунку інтегрального показника [13, с.144], а саме: сум; геометричної середньої; коефіцієнтів; підсумування міст; відстаней.

Основною перевагою перелічених вище методів є простота розрахунку агрегатного показника, але вони не дозволяють зробити обґрунтованих висновків щодо узгодженості між його складовими. Отже, виходячи з вищевикладеного, ми пропонуємо при розрахунку інтегрального показника фінансового стану підприємства використовувати дещо модифікований метод сум.

$$I_{\text{факт}} = \frac{\sum_{i=1}^n \alpha_i \cdot K_i^{\text{факт}} / K_i^{\text{норм}}}{\sum_{i=1}^n \alpha_i}$$

де $I_{\text{факт}}$ – інтегральний показник фінансового стану підприємства;

$i \in [1, n]$ – порядковий номер часткового показника;

α_i – рівень вагомості i -го показника;

$K_i^{\text{факт}}$ – фактичне значення i -го показника;

$K_i^{\text{норм}}$ – нормативне значення i -го показника;

Примітка: До складу інтегрального показника слід віднести лише часткові параметри, що не суперечать тенденції зміни фінансового стану підприємства. При цьому, поряд з економічними критеріями відбору слід аналізувати й значення парних коефіцієнтів кореляції (якщо значення коефіцієнту кореляції між вхідною та вихідною змінною за модулем більше нуля, то робиться висновок щодо доцільності включення часткового параметру до складу інтегрального показника).

4. *Визначення еталонного значення інтегрального показника фінансового стану підприємства*

На нашу думку, значення фактичного інтегрального показника фінансового стану підприємства слід порівнювати з його нормативною та критичною величиною ($I_{\text{норм}} = 1, I_{\text{крит}} = 0.5$).

5. *Визначення типу фінансового стану підприємства (рис.).*

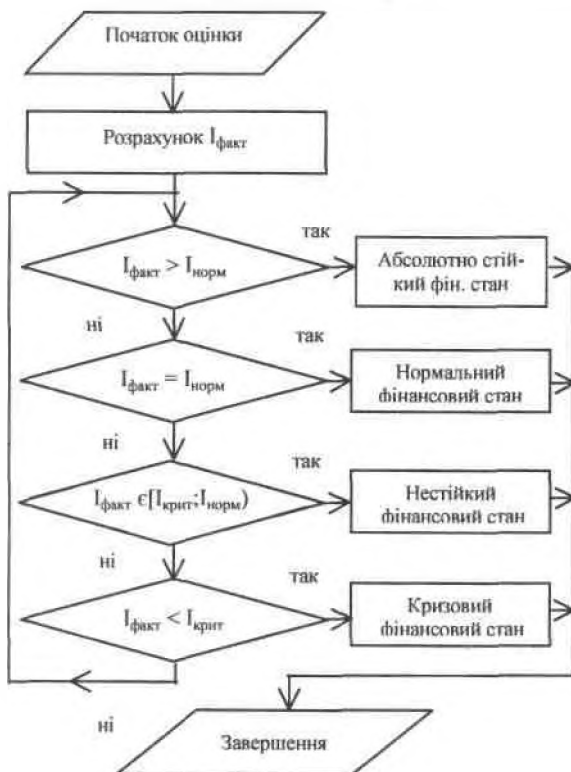

Рисунок - Алгоритм оцінки фінансового стану підприємства

Отже, рекомендована нами методика дає змогу вирішити проблему кількісної оцінки фінансового стану підприємства. Крім того, запропонований підхід є узагальнюючим і може бути використаний при аналізі кредитоспроможності підприємства, його інвестиційної привабливості, прогнозуванні банкрутства, побудові рейтингу тощо.

Проте, встановлення рівня фінансового стану ще не дає фінансовим менеджерам підприємства ефективного інструменту управління фінансами, а лише підтверджує необхідність його пошуку або розробки, що є предметом подальшого дослідження.

ЛІТЕРАТУРА

- Орехова К.В. Результати опитування адміністративного персоналу промислових підприємств відносно механізму виконання фінансового аналізу // Розвиток підприємницької діяльності в Україні: Історія та сьогодення: Матеріали II міжнародної наук конф. -Тернопіль, 2004. - С.181-183.
- Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій /Агентство з питань запобігання банкрутства підприємств та організацій. – URL: www.rada.gov.ua. -23.02.1998.
- Методика проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану підприємств та організацій /Агентство з питань запобігання банкрутства підприємств та організацій. –URL: www.rada.gov.ua. -27.06.1997.
- Методичні рекомендації по аналізу фінансово-господарського стану підприємств та організацій /Державна податкова адміністрація України –URL: www.rada.gov.ua. -27.01.1998.
- Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховання банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства /Міністерство економіки України. –URL: www.rada.gov.ua. -17.01.2001.
- Методичні рекомендації щодо підготовки аудиторського висновку при перевірці відкритих акціонерних товариств та підприємств - емітентів облігацій (крім комерційних банків) /Аудиторська палата України. –URL: www.rada.gov.ua. -23.02.2001.
- Методичні рекомендації щодо проведення аналізу фінансового стану підприємства-боржника при отриманні відстрочок (розстрочок) /Державна податкова адміністрація України. –URL: www.rada.gov.ua. -15.06.1998.
- Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації /Міністерство фінансів України та Фонд державного майна України. –URL: www.rada.gov.ua. -26.01.2001.
- Положення про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків /Управління національного банку України. –URL: www.rada.gov.ua. -06.07.2000..

10. Бень Т.Г., Довбня С.Б. Интегральная оценка финансового состояния предприятия // Финансы Украины. -2002. -№ 6. - С.53-60.

11. Ізмайлова К. В. Фінансовий аналіз Навчальний посібник. -К.: МАУП, 2000. -152 с.

12. Боровиков В. Искусство анализа данных на ком-

пьютере: Для профессионалов. -СПб.: Питер, 2003. -688 с.

13. Баканов М.И., Шеремет А.Д. Теория экономического анализа: Учебник. -М.: Финансы и статистика, 1995. -288 с.

Надійшла до редакції 11.06.2004

ОРЕХОВА Е.В., ТКАЧЕНКО О.С. МЕТОДИКА ИНТЕГРАЛЬНОЙ ОЦЕНКИ ФИНАНСОВОГО СОСТОЯНИЯ ПРЕДПРИЯТИЯ

Предложена методика интегральной оценки, позволяющая комплексно оценить финансовый потенциал предприятия и дать ему количественное измерение.

OREHOVA E.V., TKACHENKO O.S. THE TECHNIQUE OF THE INTEGRATED ESTIMATION OF THE FINANCIAL CONDITION OF THE ENTERPRISE

The technique of an integrated estimation allowing in a complex to estimate financial potential of the enterprise and to give to it quantitative measurement is offered.

В.Д. ПОНІКАРОВ

канд. екон. наук, доц.

Національний університет внутрішніх справ

УДК 338:657.6

РОЛЬ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Розглянуті основні загрози національній безпеці України і наведені чинники та наслідки розвитку тіньової економіки; проаналізована сучасна економічна злочинність і запропоновані напрямки розвитку системи фінансово-господарського контролю в державі.

Сьогоднішній світ характеризується процесами глобалізації та формування нової геополітичної структури, що зумовлює зростання загроз політичного, екологічного, інформаційного та, безумовно, економічного характеру для молодих незалежних країн. Тому існування, самозбереження і прогресивний розвиток України як суверенної держави багато в чому залежать від здійснення цілеспрямованої політики щодо захисту її національних інтересів. Основи такої політики визначає Закон України "Про основи національної безпеки України" [1].

Національна безпека, як стан захищеності життя важливих інтересів особи, суспільства та держави від внутрішніх і зовнішніх загроз, є необхідною умовою збереження та примноження духовних і матеріальних цінностей. Закон повинен забезпечувати:

- єдність принципів формування і проведення державної політики національної безпеки;

- поєднання підходів до формування відповідної законодавчої бази, підготовки доктрин, стратегій, концепцій, державних і відомчих програм у різних сферах національної безпеки.

Конкретні засоби і шляхи забезпечення національної

безпеки повинні обумовлюватися пріоритетністю національних інтересів, необхідністю своєчасного вжиття заходів, адекватних характеру і масштабам загроз шім інтересам, і ґрунтуватися на засадах правової демократичної держави. Національні інтереси та їх пріоритетність обумовлюються конкретною ситуацією, що склалася в країні та за її межами.

Національна безпека України досягається шляхом проведення виваженої державної політики відповідно до прийнятих доктрин, концепцій, і програм у таких сферах, як політична, економічна, соціальна, військова, економічна, науково-технічна, інформаційна тощо.

Входячи з того, що сьогодні для України, як вважає Рада національної безпеки і оборони України, не існує прямої воєнної загрози, а можливості політичного тиску з боку іноземних держав хоча існують, але обмежені, національна безпека нашої держави піддається, головним чином, впливу внутрішніх загроз. Серед них, перелусім, слід виділити економічну складову. Не випадково ст.17 Конституції України [2] проголошує, що забезпечення економічної безпеки є однією з найважливіших функцій держави. Попередити загрози, що являють для економіки країни